



دانشگاه پیام نور

پایان نامه

برای دریافت درجه کارشناسی ارشد حقوق بین الملل

دانشکده علوم انسانی

گروه حقوق

عنوان:

حق توسعه در پرتو دکترین امنیت انسانی

استاد راهنما:

دکتر حسین شریفی طراز کوهی

استاد مشاور:

دکتر علیرضا حجت زاده

دانشجو:

محمد خوشدل یکرنگ

خرداد ۱۳۹۲

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ



دانشگاه پیام نور

پایان نامه

برای دریافت درجه کارشناسی ارشد حقوق بین الملل

دانشکده علوم انسانی

گروه حقوق

عنوان:

حق توسعه در پرتو دکترین امنیت انسانی

استاد راهنما:

دکتر حسین شریفی طراز کوهی

استاد مشاور:

دکتر علیرضا حجت زاده

دانشجو:

محمد خوشدل یکرنگ

خرداد ۱۳۹۲

مرکز تهران جنوب

تصویب نامه

پایان نامه کارشناسی ارشد رشته حقوق
تحت عنوان: گرایش بین الملل

حق توسعه در پرو دکترین امنیت انسانی

نام خانوادگی: محمد
شماره پروژ: ۸۱۷۰
تاریخ دفاع: ۱۳۹۲/۰۳/۱۱
نمرد: ۱۹

نام: محمد
شماره دانشجویی: ۸۸۰۲۷۱۳۱۹
ساعت: ۸/۳۰-۱۰
درجه ارزشیابی: ی ک

هیات داوران:

داوران	نام	نام خانوادگی	کد استادی	مرتبه علمی	امضاء
راهنما	حسین	شریفی طراز کوهی	۴۲۶۶۰۶	استاد	
راهنمای دوم	-	-	-	-	
مشاور	علیرضا	حجت زاده	۳۸۳۳۵۰	استاد	
مشاور دوم	-	-	-	-	
داور	مهدی	خلفخانی		استاد	
داور دوم	-	-	-	-	

تهران، خیابان انقلاب، خیابان
استاد نجات الهی، ترسیده به
چهار راه سپند، دانشگاه پیام نور
مرکز تهران جنوب، پلاک ۲۳۳
تلفن: ۸۴۲۲۴
۸۸۸۰۱۰۹۰
فکس: ۸۸۸۰۳۶۸۵
کد پستی: ۱۵۸۴۶۶۸۶۱۱

نشانی الکترونیک:

www.teh-jonuob.pnu.ac.ir
Jonuob@tpnu.ac.ir

« تقدیم به فرزند عزیزم، بهراد »

با سپاس فراوان

از دو استاد گرانقدر، جناب آقای دکتر مسین شریفی طراز کوهی و جناب آقای دکتر علیرضا مجت زاده که از معضرتان در عرصه علم و معرفت بسیار چیزها آموختم و از رهنمودهای بی بدیل ایشان در جهت ارائه بهینه پژوهش، و از لطف و عنایات فاضل ایشان، در تمام مراحل این پایان نامه از آغاز تا به انجام، بسیار بهره مند شدم. امید که، در مقام شاگردی ایشان فرصتی دوباره در جهت آموختن بیشتر بیابم.

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
طرح تحقیق.....	۱
۱- بیان مسئله.....	۱
۲- سوالات تحقیق.....	۶
۳- سابقه و ضرورت تحقیق.....	۶
۴- اهداف تحقیق.....	۷
۵- فرضیه ها.....	۷
۶- تعریف مفاهیم.....	۷
۷- روش تحقیق و گردآوری داده ها.....	۸
۸- نقطه تمرکز.....	۸
۹- سازماندهی تحقیق.....	۸

بخش اول: حق توسعه

درآمد.....	۱۱
فصل اول: مبانی و مفاهیم.....	۱۲
مبحث اول: مبانی حق توسعه.....	۱۲
گفتار اول: پیدایش مفهوم حق توسعه.....	۱۳

- گفتار دوم: مفهوم حق توسعه..... ۱۴
- گفتار سوم: محتوای حق توسعه..... ۱۶
- گفتار چهارم: فرآیند حق توسعه..... ۱۸
- گفتار پنجم: مسئولیت در حق توسعه..... ۱۹
- گفتار ششم: منابع حق توسعه..... ۲۱
- مبحث دوم: حقوق بشر و حق توسعه..... ۲۳
- گفتار اول: تعریف حقوق بشر..... ۲۴
- گفتار دوم: جهان شمولی حقوق بشر..... ۲۵
- گفتار سوم: حق توسعه و حمایت جهانی از حقوق بشر..... ۲۷
- گفتار چهارم: دموکراسی، توسعه و حقوق بشر..... ۲۹
- مبحث سوم: حق توسعه در اسناد بین المللی..... ۳۱
- گفتار اول: منشور ملل متحد..... ۳۱
- گفتار دوم: اعلامیه جهانی حقوق بشر..... ۳۳
- گفتار سوم: میثاق بین المللی حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی..... ۳۳
- گفتار چهارم: منشور حقوق و تکالیف اقتصادی دولت ها..... ۳۵
- گفتار پنجم: اعلامیه اصول حقوق بین المللی توسعه تدریجی در سئول..... ۳۶
- گفتار ششم: اعلامیه حق توسعه..... ۳۷
- گفتار هفتم: کنفرانس جهانی حقوق بشر وین..... ۳۸

۳۹	گفتار هشتم: قطعنامه های مجمع عمومی سازمان ملل متحد.....
۴۱	گفتار نهم: سایر اسناد.....
۴۲	فصل دوم: اعمال حق توسعه.....
۴۲	مبحث اول: عوامل تحقق بین المللی در حق توسعه.....
۴۳	گفتار اول: گروه بانک جهانی.....
۴۴	گفتار دوم: صندوق بین المللی پول.....
۴۵	گفتار سوم: کنفرانس ملل متحد درباره ی تجارت و توسعه.....
۴۵	گفتار چهارم: برنامه توسعه ملل متحد.....
۴۶	گفتار پنجم: کمیساریای عالی حقوق بشر سازمان ملل متحد.....
۴۸	گفتار ششم: گروه کاری حق توسعه.....
۴۹	گفتار هفتم: مشاوره جهانی حق توسعه.....
۵۰	مبحث دوم: موانع تحقق حق توسعه.....
۵۱	گفتار اول: نشست مشاوره جهانی.....
۵۲	گفتار دوم: اجلاس گروه کاری.....
۵۳	گفتار سوم: مواضع کشورهای در حال توسعه.....
۵۴	گفتار چهارم: مواضع کشورهای توسعه یافته.....
۵۵	گفتار پنجم: مواضع سازمان ملل و نهادهای وابسته.....

- ۵۷.....مبحث سوم: مسئولیت مشترک در اجرای حق توسعه
- ۵۷.....گفتار اول: اصل مسئولیت مشترک
- ۵۸.....گفتار دوم: معیار قدرت یا کنترل مؤثر
- ۵۹.....گفتار سوم: معیار مراقبت لازم و کافی
- ۶۰.....گفتار چهارم: پیمان های توسعه
- ۶۲.....گفتار پنجم: مشارکت در توسعه
- ۶۳.....گفتار ششم: کمک برای توسعه
- ۶۴.....گفتار هفتم: مؤلفه های یک برنامه برای اجرای حق توسعه
- ۶۵.....فصل سوم: رهیافت جدید توسعه
- ۶۶.....مبحث اول: مبانی توسعه پایدار
- ۶۶.....گفتار اول: مفهوم توسعه پایدار
- ۶۸.....گفتار دوم: چارچوب توسعه پایدار
- ۶۹.....گفتار سوم: محور پایداری
- ۷۰.....گفتار چهارم: شاخص های توسعه پایدار
- ۷۱.....مبحث دوم: توسعه پایدار در اسناد بین المللی
- ۷۱.....گفتار اول: اعلامیه استکهلم
- ۷۲.....گفتار دوم: کمیسیون جهانی محیط زیست و توسعه

گفتار سوم: کنفرانس بین المللی محیط زیست در ریودوژانیرو.....	۷۳
مبحث سوم: توسعه انسانی.....	۷۴
گفتار اول: مفهوم توسعه انسانی.....	۷۴
گفتار دوم: توسعه انسان محور.....	۷۵
گفتار سوم: شاخص های توسعه انسانی.....	

۷۶

بخش دوّم: دکترین امنیت انسانی و حق توسعه

درآمد.....	۸۳
فصل اول: امنیت.....	۸۵
مبحث اول: مبانی و مفاهیم.....	۸۵
گفتار اول: شناخت امنیت.....	۸۶
گفتار دوم: مفهوم امنیت.....	۸۷
گفتار سوم: تعریف امنیت.....	۸۸
گفتار چهارم: امنیت دولت محور.....	۸۹
گفتار پنجم: امنیت و فرانظریه سازه انگاری.....	۹۱
گفتار ششم: امنیت انسان محور.....	۹۳
مبحث دوم: ارکان امنیت.....	۹۴
گفتار اول: مرجع امنیت.....	۹۵

- گفتار دوم: تهدیدات امنیتی ۹۶
- گفتار سوم: امنیت سازی ۹۷
- فصل دوم: امنیت انسانی ۹۸**
- مبحث اول: پیشینه مفهوم امنیت انسانی ۹۸**
- گفتار اول: عوامل زمینه ساز در طرح مفهوم امنیت انسانی ۹۹
- گفتار دوم: پیدایش مفهوم امنیت انسانی ۱۰۱
- گفتار سوم: شبکه امنیت انسانی ۱۰۳
- گفتار چهارم: صندوق امانی سازمان ملل برای امنیت انسانی ۱۰۴
- گفتار پنجم: کمیسیون امنیت انسانی ۱۰۴
- گفتار ششم: امنیت انسانی در سازمان ملل متحد ۱۰۶
- مبحث دوم: مبانی و مفاهیم امنیت انسانی ۱۰۶**
- گفتار اول: مفهوم امنیت انسانی ۱۰۷
- گفتار دوم: تعریف امنیت انسانی ۱۰۸
- گفتار سوم: محتوای تحلیلی امنیت انسانی ۱۱۰
- گفتار چهارم: مؤلفه های امنیت انسانی ۱۱۲
- گفتار پنجم: ویژگی های امنیت انسانی ۱۱۳
- گفتار ششم: دستور کار امنیت انسانی ۱۱۴
- گفتار هفتم: ابعاد امنیت انسانی ۱۱۶

- ۱۱۷.....گفتار هشتم: مسئولیت در امنیت انسانی.....
- ۱۱۹.....مبحث سوم: حقوق بشر و امنیت انسانی.....
- ۱۲۰.....گفتار اول: حقوق بشر و امنیت ملی.....
- ۱۲۱.....گفتار دوم: حقوق بشر، صلح و امنیت بین المللی.....
- ۱۲۲.....گفتار سوم: حقوق بشر و رهیافت انسان محور.....
- ۱۲۲.....مبحث چهارم: مؤلفه های هفت گانه امنیت انسانی.....
- ۱۲۳.....گفتار اول: امنیت اقتصادی.....
- ۱۲۵.....گفتار دوم: امنیت اجتماعی.....
- ۱۲۷.....گفتار سوم: امنیت سیاسی.....
- ۱۲۹.....گفتار چهارم: امنیت غذایی.....
- ۱۳۱.....گفتار پنجم: امنیت شخصی.....
- ۱۳۲.....گفتار ششم: امنیت بهداشتی.....
- ۱۳۳.....گفتار هفتم: امنیت زیست محیطی.....
- ۱۳۵.....فصل سوم: اثر گزاری حق توسعه و دکترین امنیت انسانی بر یکدیگر.....
- ۱۳۷.....مبحث اول: حکمرانی مطلوب.....
- ۱۴۵.....مبحث دوم: امنیت انسانی بستر ساز توسعه.....
- ۱۴۹.....مبحث سوم: حق توسعه و ابعاد امنیت انسانی.....

نتیجه گیری.....۱۵۵

فهرست منابع.....۱۶۰

چکیده انگلیسی.....۱۷۲

صفحه عنوان به انگلیسی.....۱۷۳

طرح تحقیق:

۱. بیان مسئله:

« مردمان عادی خواهان فرصتی ساده برای یک زندگی آرام - زیر سقفی برای زیستن و غذایی برای خوردن - هستند به گونه ای که بتوانند از فرزندان خود محافظت کرده و باوقار زندگی کنند و آموزش و بهداشت در اختیار داشته و دارای شغل باشند».

نلسون ماندلا

ما در جهانی سرشار از منابع، دارایی و فن آوری زندگی می کنیم به نوعی که حتی تصور آن در یکی دو قرن پیش دشوار می بود. همچنین تغییرات چشمگیری در حوزه اقتصادی رخ داده است. مفاهیم حقوق بشر و آزادی سیاسی اکنون به عنوان بخشی از زبان پردازی و گفتار رایج و غالب بکار می روند. قرن حاضر، حکمرانی دموکراتیک و مشارکت آمیز را به مثابه مدل برتر سازماندهی سیاسی برقرار کرده است. مردم به طور میانگین طولانی تر از هر زمانی در گذشته زندگی می کنند و مناطق مختلف جهان، بیش از هر زمانی در گذشته در پیوند با هم هستند. این پیوند نه تنها در رشته های تجارت، بازرگانی و ارتباطات، بلکه از نظر ایده ها و آرمانهای متقابل و بینابین نیز می باشد.

با این حال، ما در دنیایی با محرومیت، فقر و نداری و سرکوب چشمگیر، زندگی می کنیم. مسائل جدید زیادی وجود دارند همانطور که مسائل قدیمی نیز، از جمله تداوم فقر و نیازهای اولیه برآورده نشده، وقوع قحطی ها و گرسنگی گسترده، نادیده گرفتن آزادی های سیاسی اولیه و نیز آزادی های اساسی، و تهدیدات فزاینده نسبت به محیط زیست ما و نسبت به پایداری زندگی اجتماعی و اقتصادی ما. بسیاری از این محرومیتها را به شکلهای مختلف در کشورهای فقیر و غنی هر دو می توان مشاهده نمود.

علی رغم پنجاه سال تلاش رسمی جهان برای توسعه و علی رغم پیشرفت های عظیم در علوم و فناوری، ما هنوز در آغاز قرن بیست و یکم شاهد نابرابری فزاینده درون کشورها و میان کشورهای مختلف هستیم؛ و تقریباً یک سوم جمعیت جهان زیر خط فقر شدید قرار دارند.^۱

۱. توماس، کارولین، حکومت جهانی، توسعه و امنیت انسانی، ترجمه مرتضی بحرانی، (تهران: انتشارات پژوهشکده

طبق گزارش برنامه توسعه ملل متحد، به جز پیشرفت در موارد مشخصی از وضعیت اجتماعی مردم جهان همچون شاخص باسوادی بزرگسالان، کاهش مرگ و میر کودکان و دستیابی به آب بهداشتی و سالم، ناکامی و مصائب جهان همچنان رو به افزایش است.^۱

بُعد اقتصادی فرآیند جهانی شدن، مشکلاتی جهانی را به دنبال داشته است. نابرابری فزاینده، خطر پذیری و آسیب پذیری نه تنها ویژگی نظام و ساختار کشورها شده، بلکه نظم اجتماعی جهانی را نیز در بر گرفته است. غلبه یافتن بر این مسائل بخش محوری از امر توسعه است. توسعه هم یک مفهوم و هم یک اقدام عملی است. روند جهانی شدن و همگرایی روز افزون جهان حاکی از آن است که توسعه، عملکرد مجزا و منفردی نیست.

مسائل مربوط به توسعه به طور بالقوه از هر گفتمان علوم اجتماعی فراگیرتر هستند، زیرا توسعه مفهومی چند وجهی است و موضوعی است که کلیه جوامع با آن سروکار دارند. توسعه بر فرآیندی از تغییر و دگرگونی در سمت و سوی خاص و آگاهانه دلالت می نماید. می توان توسعه را فرآیندی مستمر از تغییرات اجتماعی، سیاسی و اقتصادی دانست. به عبارت دقیق تر، توسعه، تغییر در کیفیت زندگی جامعه بشری را ارتقا می دهد و استمرار می بخشد.^۲

«حق توسعه» پایه و محور «حقوق همبستگی» است. و حقوق همبستگی بخشی از حقوق آرمانی است که متکی بر یک جهان بینی متعالی است. برپایه این جهان بینی انسان، فاعل، موضوع، ذی نفع و ذی حق بالاترین سطح از عدالت در مناسبات بین انسان ها در کره خاکی است.^۳

«حق توسعه»، حق همه افراد در هر کجاست و حق کل بشریت است تا ظرفیتهای و قابلیت های خود را بکارگیرد. کانون موضوع حق توسعه، فرد است.^۴

«حق توسعه» یک حق غیر قابل انکار انسانی است که به موجب آن، هر فردی از افراد و همه

1. UNDP, Human Development Report 1997 (New York: Oxford University Press, 1997), p.2

۲. دیکسون، آنا، توسعه و روابط بین الملل، ترجمه حسین پوراحمد، (تهران: انتشارات پژوهشکده مطالعات راهبردی، ۱۳۸۷)، ص ۳۱-۳۲

۳. مولایی، یوسف، "حق توسعه از ادعای سیاسی تا مطالبه حقوقی"، فصلنامه سیاست، مجله دانشکده حقوق و علوم سیاسی، شماره ۴، زمستان ۱۳۸۹، ص ۳۱۷

۴. وکیل، امیر ساعد، حقوق بشر، صلح و امنیت بین الملل، (تهران: انتشارات مجد، ۱۳۸۳)، ص ۳۰۲

مردم حق دارند که در فرآیند توسعه اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی مشارکت داشته باشند و از نتایج آن بهره مند گردند؛ زیرا تحقق کلیه حقوق انسانی و آزادی های اساسی از طریق آن امکان پذیر است.^۱ مقصود از حق توسعه فرایندی از توسعه است که به تحقق یکایک حقوق بشر و تمامی آنها با هم که باید به شیوه موسوم به حق محور اجرا گردد و با رعایت موازین بین المللی حقوق بشر و همچون فرآیندی مشارکت جویانه، بدون تبعیض، پاسخگویانه و شفاف همراه با برابری در تصمیم گیری و تقسیم ثمرات این فرآیند منتهی شود.^۲ «حق توسعه» براندیشه توسعه انسانی استوار است و می توان آن را حق توسعه انسانی نامید، یعنی فرآیندی از توسعه که به گسترش آزادیهای اساسی می انجامد و از این طریق تمامی حقوق بشر را تحقق می بخشد.^۳ ورود مفهوم «دکترین امنیت انسانی» به عرصه مطالعات توسعه در سیاق وسیع تر «توسعه انسانی» رخ داد. پس از پایان جنگ سرد، موضوع امنیت، دیگر صرفاً دولت به حساب نیامد؛ زیرا اگر بپذیریم که هدف هر اقدام امنیتی حفاظت از انسانهاست، در آن صورت ملاحظه می شود که مرگ و میر و مخاطرات اصلی افراد بشر ناشی از روابط میان دولتها و جنگ بین آنها نیست؛ بلکه تهدیدات دیگری چون سیل، بیماری و مانند آن مرگبار ترند. جهانی شدن نیز نقش مهمی در جستجوی مفهوم جدیدی از امنیت ایفا کرده است. چرا که جهانی شدن، تهدیدات جدیدی از قبیل: جرایم سازمان یافته فراملی، قاچاق مواد مخدر، تخریب محیط زیست و تروریسم را پیش کشیده است. در واقع، امنیت انسانی به همه ابعاد تهدیدات متوجه امنیت افراد بشری توجه می کند و صرف توجه به امنیت دولتی را کافی نمی داند.^۴

امنیت انسانی به عنوان یکی از عناصر نظام جهانی فردمحور و یا انسان محور، عنوان شده است.^۵

1. Declaration on The Right to Development, UN Doc.A/RES/41/128
4 December 1986, Art. 1
Available at: <http://www.un.org/documents/ga/res/41/a41r128.htm>

۲. سنگوپتا، آرجون، "حق توسعه در نظریه و عمل"، مجله حقوقی، نشریه دفتر خدمات حقوق بین المللی جمهوری اسلامی ایران، شماره ۳۰، بهار ۱۳۸۲، ص ۱۹۰

۳. همان، ص ۱۹۷

۴. قاسمی، محمدعلی، "نسبت امنیت انسانی و توسعه پایدار"، فصلنامه مطالعات راهبردی، شماره ۴۱، پاییز ۱۳۸۷، ص ۵۲۹

5. UNDP, Human Development Report 1993 (New York: Oxford University Press, 1993), P. 2

امنیت انسانی به عنوان ارضای نیازهای اولیه انسانی، جزئی از مباحث جاری مهم در تاریخ اندیشه و عمل سیاسی بوده و با مفهوم «جامعه سالم» ارتباط پیدا می کند. امنیت انسانی از لوازم یک «جامعه سالم» است؛ موضوع آشنایی که از اقتصادسیاسی برمی آید. و اذعان می دارد که برای تأسیس نهادهای محلی، ملی، منطقه ای و جهانی (چهار سطح نظم جهانی که زندگی ما را شکل می دهند) ارضای نیازهای انسانی به تنهایی کافی نیست بلکه ضروری است تا بتوانیم به شیوه ای معنادار در این ساختارها، فرایندها و نهادها نفوذ داشته باشیم. بنابراین امنیت انسانی در تلاش برای ارضای حداکثر نیازهای انسانی و تأسیس نهادها و فرایندهایی است که بدین منظور مناسب هستند.^۱

از سوی دیگر امنیت انسانی جزئی از مباحث جاری مربوط به عدالت اجتماعی جهانی است. از این منظر با فعالیت های «برنامه توسعه سازمان ملل» ارتباط پیدا می کند. این برنامه، سالانه مجموعه ای از شاخصهای وضعیت توسعه انسانی در سطح جهان را مورد بررسی قرار می دهد و حاصل آنرا تحت عنوان «گزارش توسعه انسانی» انتشار می دهد.

«گزارش برنامه توسعه ملل متحد»، امنیت انسانی را بصورت شرایط و وضعیتی تعریف می کند که در آن مردم از قید و بندها و فشارهای روحی و روانی که توسعه انسانی را محاصره کرده و در بند کشیده است، رهاگردند.

امنیت انسانی وضعیتی را توصیف می کند که در آن نیازهای مادی اولیه انسانی تأمین شده و شخصیت و هویت انسانی (شامل مشارکت معنادار در زندگی اجتماعی) تحقق یافته باشد.^۲ بنابراین، همچنان که تأمین نیازهای اولیه مادی در بطن امنیت انسانی نهفته است، این مفهوم بر ابعاد غیر مادی نیز تأکید دارد.

فقر فراگیر و نابرابری شدید، ویژگی بارز چشم انداز اجتماعی معاصر در سطح جهان است. نهادهای قدرتمند حکومت جهانی این وضعیت را تهدیدی بالقوه برای نظم جهانی می دانند. در سطح جهان، دولت ها دارای قدرت و مسئولیت تأمین امنیت انسانی و توسعه هستند و نهادهای حکومت جهانی به جهت تنظیم و تدوین سیاست های توسعه و وضع قواعد جهانی و نظارت بر اجرای آن، واجد نقش اساسی می باشند.

۱. ویلکن، پیترو، اقتصاد سیاسی ارتباطات جهانی و امنیت انسانی، مترجم مرتضی بحرانی، (تهران: انتشارات

پژوهشکده مطالعات راهبردی، ۱۳۸۱)، ص ۲۶

۲. همان، صص ۲۱-۲۲

برنامه توسعه ملل متحد با تأکید بر توسعه و امنیت انسانی، نقش مهمی در این زمینه ایفا می کند به ویژه اینکه، پدیده رو به افزایش فقر تهدیدی برای تمام سطوح ملی، منطقه ای و جهانی امنیت انسانی است.

آگاهی به این نکته که مردمان نقاط مختلف جهان، مشکلات مشابهی دارند و حل آنها نیازمند همکاری همگان است، می تواند انگیزه طرح و بحث دو حوزه فکری و سیاست گذاری که احتمالاً قرابتی با هم دارند، قرار گیرد.

در این راستا، با ورود در گفتمان قانونی حقوق بشر، معیارهایی ارائه می شود که در پرتو آن می توان از دولت ها و نیز بنابر ماهیت حقوق بشر، از سایر ذوات بین المللی و نیز اشخاص حقیقی، خواهان اعمال و اجرای موازینی شد که جنبه الزامی پیدا کرده اند. در این گفتمان، حقوق بشر در قالب قاعده حقوقی در می آید و الزامات ناشی از آن به روند جاری در مناسبات تبدیل می شود.

اهمیت اجرای حق توسعه، ترجیح بند همیشگی قطعنامه های مجمع عمومی، کمیسیون حقوق بشرو سایر نهادهای ذیربط و اظهارات نمایندگان دولت ها و نتیجه گیری گروه کاری در مورد حق توسعه بوده است.¹

با این وجود، تا برداشتن گام های عملی از سوی دولت ها و سازمان های بین المللی برای تحقق بخشیدن به آن فاصله ای عمیق وجود دارد. پی بردن به علل وجود این وضعیت مستلزم شناخت موانع و چالش های اجرای حق توسعه است.

ناکامی حق توسعه در رسیدن کامل به اهداف، آنرا نیازمند مساعدتی میسازد تا آن را در مرحله نهادینه سازی و اجرا به عرصه ظهور و بروز بهینه برساند.

در این راستا، شاید در پرتو مؤلفه های دکترین امنیت انسانی، با تأکید بر حقوق بشرو شهروندی، توجه خاص به ارضای نیازهای مادی و معنوی انسانی، و زمینه سازی در تحقق حکمرانی مطلوب، بتوان به تبیینی جدید از حق توسعه دست یافت که ثمره آن رسیدن به توسعه ای همه جانبه در برقراری عدالت اجتماعی و در یک جامعه سالم باشد.

1. Marks, Stephen, "The Human Right to Development: Between Rhetoric and Reality", **HHRJ**, vol.17, No.2, 2004, p.152

۲. سوالات تحقیق:

در این تحقیق تلاش خواهد شد تا ضمن بررسی «حق توسعه» و «دکترین امنیت انسانی» و شناخت شاخص های هر یک از منظر حقوق بین الملل، به دو سوال اساسی پاسخ داده شود:

۱. دکترین امنیت انسانی چگونه زمینه اعمال و اجرای نهادینه حق توسعه را فراهم می آورد؟

۲. حق توسعه در فرآیند تضمین و ارتقای حقوق بشر و شهروندی بر زندگی توأم با کرامت انسانی چه تأثیری دارد؟

و پرسش های فرعی ذیل در تبیین پرسش های اصلی قابل احصاء می باشد:

۱. حق توسعه چیست و از چه جایگاهی در حقوق بشر برخوردار است؟
۲. مبانی اعمال حق توسعه در حقوق بین الملل کدام است؟
۳. موانع اجرای حق توسعه در حقوق بین الملل چه می باشد؟
۴. توسعه پایدار چیست و شاخص های آن چه می باشد؟
۵. توسعه انسانی چیست و چه رابطه ای با دکترین امنیت انسانی دارد؟
۶. دکترین امنیت انسانی چیست و مؤلفه های آن کدام است؟
۷. دکترین حکمرانی مطلوب چیست و چه نسبتی بین دکترین حکمرانی مطلوب و حق توسعه وجود دارد؟

۳. سابقه و ضرورت تحقیق:

مطالعه اجمالی منابع موجود نگارنده را به این نتیجه رساند که در خصوص موضوع این پژوهش تحقیقی صورت نگرفته است و رویکرد مورد تحقیق، بدیع می باشد. لیکن آقای محمود آبیل در پایان نامه کارشناسی ارشد رشته حقوق بین الملل، دانشگاه پیام نور واحد تهران جنوب، با عنوان «ارتقا و تضمین حقوق بنیادین در پرتو دکترین امنیت انسانی» در سال ۱۳۹۰، آقای علی نجاتی در پایان نامه کارشناسی ارشد حقوق بین الملل دانشگاه آزاد تهران مرکزی، با عنوان «حق بر توسعه در متون و اسناد بین المللی» در سال ۱۳۸۶، و آقای سید علی موسوی در پایان نامه کارشناسی رشته روابط سیاسی (دیپلماتیک)، دانشکده روابط بین الملل وزارت امور خارجه، با عنوان «حق توسعه و نظام بین المللی (مفهوم، جایگاه،